

ris secundū diogenē siue, xlix. uti nos posuimus. Siue plures iis ponant libri nihil interest. nec inter hæc ulla est
 cōtradictio. quoniam hæc diuersa sub diuersis uerificantur sensibus.

Quod numerus librorū Ari. de animali negocio a diogene & numerus a Plinio positus cum superiori nostro
 concordat numero.

Caput. XXIII

Nsurrexit et altera dubitatio ex iis q̄ dicta sunt. Nā nos cū uolumina de aialibz & libros enumerarem
 diximus eoz uolumina numero esse triginta unū. sub quatuordecim cōtenta libris. Diogenes aut̄ hic dicit
 nouē de aialibz Ari. scripsisse Plinius aut̄ i naturali historia cū de leone loq̄ret ferme quingenta Ari. alex-
 andro asseruit dedisse uolumina. dixit. n. (Alexandro magno rege inflammato cupidine aialium naturas noscēdis
 delegataq; hac comētatione ari. sumo i omni doctrina uiro: aliquot milia hoīum i totius asiæ græciæq; tractu
 parere iussa oīum. quos uenatus aucupia piscatusq; alebāt qbusq; uiuaria armēra aluearia piscine auaria i cura
 erāt: ne qd usq; genitū ignoraret ab eo: quos p̄cūctando quingenta ferme uolumina illa p̄clara de aialibus cōdi-
 dit.) Ad hæc respōdendo i primis dicimus q̄ nihil ē qd negociū aut methodus aut liber de aialibz dici debeat
 nisi id scibile totū de aialibus doceat. uidelicet s̄bam cū operatiōibus ppriis. generationē & uitā. Et hac de cau-
 sa oēs p̄fati decē libri. triginta & unū cōtinētes uolumina: de aialibus negociū & methodus dici pōt: quoniam
 & p̄ historias & p̄ causas totū de aialibz scibile docēt. Illa ēt uiginti duo uolumina i tredecim cōtenta libris cau-
 sis aialiū iquirentia cū totū de aialibz p̄ cās scibile doceāt: negociū de aialibus dici pōt. Cæterū nullus est liber
 q̄ de aialibz liber dici ualeat nisi ille q̄ de aialiū historiis d̄r ipse. n. scibile totū. s̄ s̄bam generationē & uitam quo
 quo mō docet. Cæteri aut̄ singuli libri nō totū de aialibus scibile sed aliqd de ipsis docēt aialibus. Verus igitur
 erit diogenis sermo quo d̄r ari. de aialibus nouē cōdidisse. sunt. n. ea nouē q̄ i historiis aialiū cōtinēt q̄ de aiali-
 bus pprie d̄r liber. uerus ēt est sermo noster cū diximus ari. xxxi. de aialibz fecisse uolumina i. xiiii. cōtēta libris
 ii. n. oēs libri totū de aialibus cōtinēt negociū. de hoc tamē noīe (de aialibus) distincte magis i inferioribus tra-
 ctabit. Id at̄ q̄ Plinius dixit sermone p̄abili sic uerificari pōt. sunt. n. uolumina ferme quingenta de aialibus
 ab arist. edita si p̄fatis libris suos cōplices & apēdices adiūxeris. q̄ nūero supius qundecim enūerati sūt. octo uideli-
 cet anathomiarū. unus de anathomiarū electiōe uel explanatiōe. unus de aia. de aia qōnibz duo. de compositis
 aialibz unū de fabulosis aialibus unū. de phibitiōe generatiōis unū. q̄ oēs. xlii. uel. xlii. iuxta nōnulla exēplaria
 græca d̄ qbus diogenes de anathomiis nouē dicit scripsisse uolumina reddūt numerū. ferme quingēsimū attin-
 gentē ut ipse quoq; Plinius dixit. Quod igit̄ nulla sit iter diogenē pliniū & nostrā sniam d̄ria circa numerū li-
 broz physicae doctrinae ari. ex iis satis manifestū ē. at quoniam octo uel nouē de anathomias uolumina ab arist.
 esse composita diximus; utrū hoc ueritatē habeat rationibus aliquantulum disputandum est.

Quod aristotiles de anathomiis uolumina eāderit.

Caput. XXIII.

Alenus. n. libro d̄ matricis anathomia asserere uē ari. de anathomia iter cæteros ægregie scripsisse loq̄ns
 enī de uasoz mulierū spmaticoz iplatiōe dixit. (Has at̄ iplatiōes neq; ari. neq; erophilus neq; eudo-
 mus nouit memini autem istoz non solum quia soli non nouerant sed tanq̄ oprimorum anathomiza-
 torum) ipse ēt ari. pluribz locis se de anathomiis scripsisse nā tertio de p̄tibz li. ait. (Sed q̄ diligētius noīe uelit
 quēadmodū uene iter se hēant & ex anathomiis cōtēplari oportet & ex aiali historia.) theodo. uero gaza dixit.
 (spectare id tū p̄ disectiōe tū ēt p̄ comētationē hoc ē historia aialiū debēt.) Eodē ēt li. ait (quonā mō hæc ita
 se habeāt tū situ tū ēt specie ex historia disectiōeq; aialiū petēdū ē) Græce at̄ scriptū est i plurali ex anathomiis
 p̄rio ēt de aialiū generatiōe. de utero loquēs dixit (quomō se hēant oportet & ex anathomiis & ex historiis cōtē-
 plari.) Hoc ēt sc̄do de generatiōe aialiū dicēs (patet hoc ex historiis & disectiōibus aialium.) Nō parū post ēt sic
 scribit. (Oportet aut̄ hæc cōtēplari & exemplis eorum q̄ i anathomiis & eoz quæ in historiis & comentariis.)
 per hæc enim uerba se de anathomia scripsisse innuere uidetur. Tam & si per eadem uerba maxime ex uerbis
 theodori aliquis forte capere posset non libros de anathomiis. sed incisionum opus manuale intellexisse uerior
 tamen est prior snia. potissime cum a galeno comprobata sit. nisi forte libros historiarum qui & partes & gene-
 rationem narrāt ari. anathomias itelligere uolueris. cū & p̄tiū sitū & formā & iuamēta determināt. qd̄ p̄fecto
 difficile est recte posse iudicare hoc tamē te scire uolumus q̄ illud q̄ diogēis iterpres scripsit anathomoz apud
 matrē græcā ἀντομων anathomō repit. q̄ qdē genetiuis pluralis. & illius ἀνατομον anathomon. & illius noīs
 ἀνατομη anathomi ēē pōt. sed si illius noīatiui anathomō ponat̄ genetiuis: nihil penitus ad rē significauit. ana-
 thomū. n. diuisū siue isertū significat. nisi forte diximus p̄ illud anathomō aialia isecta ut opes itellexisse ita ut
 de illis octo uel nouē cōposuerit uolumina. Sed hoc minie ē. eo qa talia aialia apud græcos peculiare non hūt. di-
 cūf. n. ἐντομα. enthoma. nō at̄ enthoma. est igit̄ illius noīs anathomi genetiuis. quā nos latini uocabulo græco
 anathomia uocamus. melior igit̄ fuisset iterpratio si anathomiarū dictū fuisset. ut dixi quādo cū isecta ut apes
 græci uolūt exprimef aialia: nō anathoma sed pprio eoz noīe enthoma dixerūt. Hic igit̄ anathomiarū liber li-
 bro historiarū anexus uē. potissime cū ipsa anathomia eoz q̄ i historiis docent̄ maxie eius q̄ ē de p̄tibz: sic exē-
 plū maxie cū utrūq; simul librū & historias & anathomias: ari. i suis sp̄ copulet dictis quoq; deide oīum causæ
 & i libro de p̄tibz & libro de generatiōe iqrunt. Et hac de cā uti sup̄ deduximus ipsemet ari. i historiis & isec-
 tiōibz patere dicit. anathomias. n. sp̄ cū historiis copulat. q̄ si earū sint exēplū & apēdices. Et hæc satis de alimen-
 ti cōscriptiōibz & uera diogenis & plinii cū nostro libroz definito nūero cōcordia dixisse sufficiāt. Quis igit̄
 sit p̄riū ac libroz doctrinae physicae ari. numerus & ordo sc̄dm uerā pateticoz sniam ex iis q̄ in huius nri libri
 p̄rio uolumie tractata sunt q̄sq; sufficiēti itelligere poterit.

Volumē sc̄dm & ē disputatō ctra nōnullos errātes circa ordinem q̄rtæ & q̄ntæ p̄tis. Sectio p̄ria. Vnū habēs
 caput in quo contra eos qui dixere plantarum negocium ordine doctrinae precedere ad negocium de anima

libus: pluribus disputat rationibus.

Xpeditis generatim ac singulatim in priori volumine: particione: ordine: ac numero partium ac librorum physice doctrinae Aristotelem. Nunc quorundam errores circa predicta corripiendi sunt. ac primo ordinis erroris partis ad partem. illius scilicet quod circa ordinem cadit particularium partium unius quod est de animalibus: reprobabimus. **Questio de ordine partium ad partem est: quod nam per ordine doctrinae ac tractationis procedere debeat. an ea quod de animalibus: an potius quod est de plantis** Ad hoc latini omnes & Averroes & Avicenna respondendo plantas proponunt animalibus. quoniam cum simpliciora sint secundum naturam priora sunt. natura enim ab inanimatis ad plantas per gradus procedit. a plantis gradatim ad animalia. ad hoc autem nos dicimus quod simpliciora compositioribus: uti vere dicunt: secundum naturam priora sunt sicut principia in libro de physica auditioe tractata: priora sunt iis quae sunt ex principis. quoniam simpliciora. & ideo prius doceri debuerunt. similiter simplicia per tractata sunt prius in libro quod de caelo & mundo & libro de generatione & corruptione quod mixta: cum eis priora sint natura. pari est modo iter ea quod mixta sunt: inanimata ipsa: animatis. tractationis. n. ordo in scientiis habendus: ab his quod simpliciora sunt ac natura priora. ad minus simplicia gradato successu procedere debet. modum tamen demonstrandi quo predicta tam simplicia quam compositiora in naturalibus potissime doceri debent: ab his quod nobis notiora sunt licet simpliciter ignotiora sint procedere debet ut in eo quod de physico auditu scriptum est. Hanc igitur in ordine tractationis: & quo ad doctrinationem nostram sic se habere debet si iter ea nulla sit in eorum instructione accommodata oportunitas. Caeterum si compositiora ac simpliciter posteriora talia fuerint quod eorum cognitio ad cognoscenda simpliciora: quodam forma ac exemplar sit: in talibus non dixerit tantum in demonstrandi modo: sed in ordine quoque tractationis. prius doceri debet ea quod aliorum sunt exemplar quam compositiora & natura posteriora sint. ut ex eorum priorum cognitione in simpliciorum cognitionem: tanquam ab exemplari quodam: facilius aptiusque manuducamur. Hac ratione ductus Aristoteles in primo de historiis dixit prius de partibus hominis quam caeterorum animalium: quoniam simpliciora essent: commodiori ordine se tractaturum. quoniam partes nostrae quam plurimis aliis natura posteriora sunt: cum ille simpliciorum habeat naturam: at tamen nobis certae magis ac explicatae sunt cum eas familiariter assidue pertractemus. Nam sicut numerum rei alicui conferendo iam certae ac explicatae quae sit experimur: sic caeterorum partes animalium per partes optime a nobis exploratas ac certas. cognosci debet hoc idem de reliquis dicatur rebus. Ait enim. (Sed primum partes hominis explicare demum. ut enim nuncios ad id quod sibi quoscumque exploratum certumque habeat perbare solet. ita caeteri quoque in rebus agendum est. at homo animalium maxime omnium notum nobis necessario est. A simili dicimus quod animalia respectu plantarum magis certa ac explicata nobis natura enim eorum nobis est explorata plurimisque explicata magis. quare ueluti plantarum exemplar ea nos prius discere demum. ut proportione quodam quod de animalibus iam a nobis tanquam explanationibus: susceptum fuerit: De plantis quoque id in nobis elucescat. de ordine enim loquimur quo nos regere ignari ad capiendam doctrinam passim manuducimur hoc autem sit si ab exemplari quodam animalibus in scripto: plantarum exemplum accommodatissime ducamur. de quo Theophrastus in historiis plantarum ait. (Ad summam omnium quod in plantarum genere spectant: similitudo expectanda ex iis quod animalibus insunt quoad fieri poterit.) Partes enim plantarum indistinctae sunt: ita ut discerni nequeant nisi animalium partibus collectae fuerint. quoniam et nomina ut inquit Theophrastus ab animalibus susceperunt. Venam enim. carnem. cutem. matricem. de plantis dicitur: ab animalium nomina insipientes: quare animalia tanquam plantarum exemplar prius tractari debet. Nam & si plantae simpliciores sint non propter hoc uti diximus prius doceri debet. tunc enim simpliciora ac in natura priora prius doceri licet: cum compositiora simplicioribus cognitionis exemplar minime fuerint. sic enim principia iis quod sunt ex eis: sic simpliciora ueluti caelum & elementa quatuor: compositioribus sic inanimata a animatis prius doceri debet. Non enim principia: principatorum. non simplicia: compositorum: non inanimata puta lapides aut metalla: animalium: cognitionis modulus seu exemplar sunt. Caeterum animalia ipsa plantarum cognitionis forma sunt & exemplar. Hac de causa Theophrastus in plantarum cognitione hanc uidens cognitionis oportunitatem: de quibus & quo ordine eius preceptor Aristoteles de animalibus tradiderat: disciplinam: de eisdem pene rebus. in his: generatione: & uita. eodemque fere ordine: de plantis ipsis in historiis potissime libris: in tractatione sua eundem sequutus est uestigia. Ad hanc naturam in operibus suis ut in octavo de historiis libro scribitur ab Aristotele ab inanimatis passim transiens procedit ad plantas. tali quippe leuato gradu: ut nonnulla inter ea talia perduxerit: quod uix an uita principet discerni possit. a plantis est sic procedit ad animalia: ut quodam iter plantas & manifesta animalia perducant: quod uix cognosci possunt an sensu principet. a brutis quoque sic ad homines gradatim processit: ut iter ea nonnulla reperiant: quod quodam uideantur uti rationis uestigio. Inter quod omnia sic a natura condita: homo notiores caeteris habet partes. post quem perfecta bruta: puta sanguinea notiores imperfectis sanguine carentibus. imperfecta illis notiores habent partes: quod media admodum sunt uersus plantas. plantae est suas habent consimiliter partes animalibus quodammodo proportionales. **Quae admodum igitur Aristoteles prius de hominis partibus docuit: quia nobis notiores sunt: caeterorum autem prius de sanguine perfectorum partibus quis compositores sint deinde imperfectorum: quorum partes nobis occulta sunt: & proportione ad perfectiora cognoscunt: pari ratione ante tractationem de plantis: prius doceri debet ea quod de animalibus. ut ex illoque cognitione tanquam modulo ac exemplari quodam: in plantarum cognitionem uti exemplum manuducamur. In animalibus enim imperfectis non carnem discernimus: non sanguinem: non cor: non pulmonem. sed per hanc de perfectis scita: tales concludimus partes occultas uel proportionales esse in non perfectis. puta cordi pulmone. sanguini proportionale aliquid: pari ergo ratione de plantis respectu animalium dicendum est. si enim animalis cognitio plene prius habita fuerit: tunc perfecto cortice esse uelut in animalium cutis parte: lignum uti caro: humorem nutrire ut sanguis: Radicem tanquam os cibum ad sumere fructum tanquam fetum. & sic de caeteris in plantis oportune doceri poterimus. dicimus enim sursum in plantis per analogiam ad animalia. similiter deorsum. Quare necesse est cognitionem de animalibus: ad eam quae de plantis procedere. Hoc idem Aristoteles in principio meteorologicorum nobis demonstrat. facta enim tractatorum collectio: iis quoque proportionis quod in eo tradi debet libro: se tandem in posterioribus de animalibus & plantis tractaturum nobis pollicetur dicens. (cum de his pertransierimus temptabimus si quid dicere possumus secundum inductum modum de animalibus & plantis.) Itaque in fine eius qui de causa est longitudinis ac breuitatis uitae dicit (Sed de hoc quidem secundum se in his quae de plantis determinabitur.) iis enim in duobus locis in quibus locis de ipso ordine potissime cura est: animalia proposuit plantis. preter hanc cum in fine quarti libri meteorologicorum similes partes dixisset fieri ex elementis: ex**

similaribus at ptribus dissimulantes: ex iis tādē aīata cōposita fieri ostēdit. hōiem uerbi grā plātam, p quā uerba nobis indicat ut Alexāder aphrodiseus inq̄ librū de ptribus aīaliū mox comitem eius esse q̄ de meth: eorologi- cis inscribit .ait. n. ibidē. Alexāder (Hūc librū sequi uident q̄ de ptribus aīaliū. ī secūdo. n. de ptribus aīa iū de q̄b hic dicebat oportere facere dixit . dicit. n. in ipso primo qdē de similaribus ptribus . deinde de dissimilaribus q̄ sunt ex iis) per q̄ oīa supius disputata demōstratū est q̄: reus aīalia ante plantas doceri debeant . pro dictōz tū oportunitate ac dicēdoz intelligētia hoc sciri oportet. q̄ cū in fine aut ī p̄cipiis aut mediis libroz aristo. aliqd de prius tractatis colligit aut de dicēdis pponit: tūc illud p uero ordine obseruādū ē. nisi forte aliqua p̄culari de cā hoc factū fuerit. quoniā dictōz collectio & dicēdoz ppositio: ordinē notat. q̄re illud qdē in p̄cipio me- theoroz sic scriptū ē (Tēptabimus si qd possumus. secūdu inductū modū aliqd speculari de aīalibus & plātis) sicut ēt in fine de lōgitudine uitæ. in iis. n. aīalia pponit plātis. Ideo ex iis accipiendū est q̄ tractatio de aīalibus p̄cedere debeat eā q̄ de plantis. Nō ab re aut dictum est: nisi forte aliq̄ p̄culari de cā hoc factū fuerit: Si. n. aliq̄ cā p̄ter ordinē colligere eū impulit tūc talia in his locis uerba nō oīmode indicant ordinē. quēadmodū in prin- cipio de generatiōe aīaliū factū esse cognoscimus. ubi ea q̄ de ptribus tractata sunt colligit non ut hunc librum de ḡnatiōe cū eo q̄ de ptribus aīalibus. sed alia p̄culari supius definita & inferius magis definienda cā: sic etiam in p̄cipio de cā lōgitudinis ac breuitatis uitæ ubi nō grā ordinis dicēdoz addicta collegit de somno & uigilia similiter quoq̄ ī p̄cipio eius q̄ d̄ motu aīaliū. ut p̄tī supius. p̄tī inferius magis demōstrabit. Cæteroz si forte ī li- broz intermediis potissime nō colligēdo nec pponendo sed absolute p oportunitate rei de q̄ ibidē agit: dicat de tali re aut tali alicubi tractasse: aut tractatuz eē: puta si in libris de aīalibus absolute dicat de hiis dictū ē in iis q̄ de plātis: uel similia uerba: talia p̄fecto uerba ordinē doctrinæ nō demōstrāt. neq̄ p hac aut similia uerba itelligere phas ē librū de plātis p̄cedere ea q̄ de aīalibus. & sicuti de plātis hoc inductū ē exēplū respectu aīaliū: sic quoq̄ de cæteris dicat libris iuenies. n. nōnūq̄ aristo. de aliq̄ materia scribētē: dicētē se in aliquo libro de tali re p̄tractasse. q̄ tū liber doctrinæ ordie eo posterior ē q̄ p̄re manibz habet quin aliq̄do de eodē nūc dicit se tracta- turz: nūc fecisse tractatū. q̄admodū ī libro de aīaliū p̄tribus sc̄do ait. (q̄obrē de stirpiū siue plātagz forma seorsū agēdū ē) Et p̄rio de aīaliū ḡnatiōe dicat. (Sed d̄ stirpibz siue plātis seorsū ope p seipsis dicatō agēdū ē) Cū tū ali- bi uidelicet circa sc̄di libri d̄ aīaliū ḡnatiōe calcē cōtrariū uelle uideat. loquēs. n. de plātis dixit sed de his alibi a nobis disputatū ē.) ī primis. n. duobz sermōibz ante plātas aīalia p̄cedere sentire uideat ī tertio at cōtrariū ī suis uerbis nisi recte itelligant uelle uideat. talia. n. dicta nō ī p̄cipiis aut libroz finibz: seu nō ī expeditiōe alicuius materiæ uel icēptiōe alicuius materiæ. sed intermediis: potius materiē absq̄ tractatoz collectione & agēdo- rū p̄pone nec de ordine dicta sunt. Per hac itaq̄ pluribz demōstratū ē: doctrinā de aīalibus antecedere ad eā q̄ ē de plātis. ex q̄b manifestū ē quoniā ponētes plātas ante aīalia ī ordie doctrinæ credētes ari. ordinē imitari: nō sunt aristotelis. sequuti uestigia: imo ab eo in hoc & a paripateticis ueteribus non parum deuiauerunt.

Sectio disputas tra illos q̄ nō recto d̄ aīalibz negociū disponūt ordie. Ca. l. d̄ duobz epilogis iuicē aduersantibz.

Isputaturus de erroribz ī ordine libroz de aīalibus physica doctrinæ Ari. cadētibz ī primis de duobz agā sermōibz: inuicē aduersantibz. quoq̄ alter ē quo ī fine de ptribus aīaliū sic scriptū repit (sed de ptribz aīaliū quā ob cām quæq̄ sint dictū iā ē p oīa aīaliū ḡnā q̄ cū explicata sint seq̄ ut de ḡnatiōibz dise- ramus) p q̄ accipit librū de ḡnatiōe aīaliū mox ad eū seq̄ debere q̄ de ptribz agit Ex aduerso at hēt ī fine de mo- tu aīaliū sub iis uerbis. (De ptribz qdē igit uniuscuiusq̄ aīaliū & d̄ aīa: Adhuc at & de sensu & memoria & som- no & cōi motu dixius cās. Reliquū at de ḡnatiōe diceit.) q̄no significat libros d̄ aīa: d̄ sensu: de sōno: d̄ memoria: d̄ cōi motu iter eū q̄ d̄ ptribz & eū q̄ d̄ ḡnatiōe medios eē. ergo abo hui sermōes iuicē aduersari uideat. De hiis igit qs uerus sit qs falsus: & quō falsus & q̄ nā fuerit d̄ceptōis cā nūc docēdū ē. cū q̄b ēt de altero quodā disputabi- mus sermōe ab aristo. ī libro de lōgitudine ac breuitate uitæ posito rōne cuius plurimi oborti sunt errores.

Quod epilogus seu sermo positus in fine libri de motu animalium in communi uerus est: & qui ī fine libri de partibus inuenitur est falsus. Caput. II.

Scimus igitur q̄ sermo ille qui est ī fine de motu uerus ē. alter uero deprauatus. q̄bus. n. illū correxero: d̄ iisdē hunc approbabo. Nā iste de ptribus inartificiozus ē. nec Aristoteli ingeniosissimo cōdecēs: neq̄ po- steriora prioribus coniungēs. idē. n. ē ac si diceret dixi de A nūc dicā de B & ī p̄cipio sequētis libri ea dē p̄cise repetēdo dicat. dixi de A nūc dicā de B. Est. n. nugatio potius q̄ prioribz posterioroz ingeniosa copula . in uiginti tribz. n. dcis locis nō repit uti dixius: q̄ ī li. fine collecta & pposita fuerit eadē p̄cise se ī li. p̄cipio mox seq̄ntis collecta fuisse & pposita. Si. n. ī p̄cipio alicuius colligit & p̄pōit: ī āterioribz uel solū colligit uel solū p̄pōit licet hoc raro cōrigat: uel nihil de his efficit. Si at utrobiz ī fine ac p̄cipio colligat & p̄pōat: hoc non p̄cise idem fit: quale in principio de generatione animalium & fine de motu contingit. in principio enim de generatiōe colligūt p̄tes & generatiōes pponūt ī fine uero de motu generatiōis tractatō similiter p̄pōit: p̄tes quoq̄ colligūtur. Sed ī hac collectione nō solas partes quæ solæ in principio de generatiōe collectæ sunt: Sed q̄nq̄ alios colligit libros ī tota p̄ria pte quæ ē de aīaliū essētia & eēntialibus opationibus cōrētos uidelicet de aīa de sensu de somno & uigilia de memoria de cōi motu . eadē. n. utrobiz p̄cise colligere ac pponere iartifici- osum ē. nec Ari cōsuetū. Nā si epilogus ī fine de motu p̄cularis fuisset: iam p̄tes ipsas non collegisset. cū ab eo libello remotæ eēnt. Sed somnū potius sibi cōterminū. At cū liber iste rotius iā exactæ p̄tis q̄ ē de aīalium sub stātia ac substantiæ opatiōibus p̄p̄quis terminus eēt: necessariū fuit fecisse epilogū generalē: non solū cōter- minos colligētē libros: Sed remotiora quæq̄ disputata & p̄xiora cōphēdētē: & hac de cā p̄tes quoq̄ uti p̄rio disputatas collegit: pari modo ī p̄cipio de aīaliū generatiōe ex icidētī cā: nō grā ordinis de ptribus ad memo- riā reuocauit. non. n. ordine ad hoc cogēte hac de ptribus fecit collectionē. quæ at fuerit ea p̄cularis cā q̄ eū ad hoc impulerit: inferius post pauca dicēdum erit. Preter hac si liber de partibus cōtinuat cum eo qui de gene-

ratione: mox ea destrueret respōdētia q̄ historiae iis que de cāis agūt: manifeste cōgruūt nam inter partes & generationem in libro historiae in negocio de animalibus: ea quæ de sensu de uoce de somno & uigilia interposita sunt. Quare in his q̄ de causis: post ipsas partes liber de animalium generatione nō recte copulabit. Præterea similitudo epilogi i principio quinti historiae facti ubi primo de animalium generatione agere incipit per historias & eius cōgruitas cū hoc epilogo iu fine de motu facti: nobis manifeste ostendit hūc sermonem qui est in fine de motu ueḡ esse ibidē. n. in quinti principio scriptū est (Exposui ptes animalium oīum tū interiores tū exteriores atq; etiam de sensibus de uoce de somno: & quæ foeminae maresue sint: iam explicasse existimo: Restat ut eorundem generationes psequamur) hic. n. epilogus & eius locus cōformis est cū epilogo p̄fato posito in fine de motu eorundē. n. idē est proportione locus, ille. n. in fine est eius libri qui est de motu: ad quem de generatione mox sequitur. hic autem in historiis positus est in principio eius partis in qua narratio incipit de generatione ille colligit partes: & ea quæ de anima de sensu de memoria de somno & comuni motu. postremo de animalium generatione proponit: iste autē eadem omnia prædicta colligit quæ in fine de motu collecta fuerant. præter memoriam & animam: de quibus in historiis nihil determinati tractatū est. Si autem in eo q̄ est in principio quinti colligit de mare & foemina: hoc nō tollit epilogo similitudinem. quoniam in historiis ante historiam de generatione de iis determinatum fuerat. & iccirco ista colligere oportuit. in contemplatione uero causarum non ante generationem de mare & foemina. Sed simul cum generatione animalium. debita de causa ut ibidem aristoteles demonstrat: licuit contemplari. Hæc itaq; duorum epilogorum similitudo tam in his quæ epilogant. q̄ in ipsis locis epilogorum: nobis ostendit q̄ epilogus ille siue sermo in fine de motu positus: illi alteri posito in principio quinti historiarum conformis: uerus sit. & q̄ locus ille scilicet finis libri de motu: ei sit libro propinquus qui de animalium generatione dicitur. Ad hæc expedita priori parte quæ est de animalium substantia ac substantiæ operationibus propinquis: merito tota illa pars prima in fine sui per epilogum colligi debuit. priusq; secūda pars pertractaretur. quemadmodum completa secūda pte mox in cōgressu tertiæ partis in principio octaui libri de historiis primam prius & secundam collegit dicens (Generatio & reliqua animalium natura ita se hēt) Hoc q̄ntū ad primā & secūda pte (Actiones at & uitæ p moribus uictuq; differūt) Hoc quantū ad tertiā. Ex quo igit̄ i principio tertiæ collecta est scda ps: rōnabile fuit i fine primæ qd factū est in fine libri de motu aut i principio scdæ qd factū ē i principio q̄nti historiarum collegisse primā. & in fine primæ pposuisse de scda qd fecit dicēs (Reliquū at ē de generatione dicere) i principio at tertiæ nihil. pposuit de tertia sed statim prosequutus ē. quoniam ipsa sola tertia ps superat postremo hoc idē ostēdit quoniam in fine libri de animalium pgressu ait (Quæq; de igit̄ de ipsis cæteris ptrib) hoc q̄ntū ad librū de ptrib) (& eorū q̄ circa pgressū animalium circa oēm scdm locū mutationē hūc habēt nodū) Hoc q̄ntū ad librū de pgressu. (iis determinatis cōsequēs ē determinare de aia). p hoc itaq; patet q̄ post eū q̄ de ptrib) seq̄ ille q̄ de pgressu. post quē deinde seq̄ ille q̄ est de aia. nō ergo post illū qui de ptrib) mox seq̄ ille q̄ de ḡnatione. ut sermo ille alter in fine de ptrib) inuētus sentire uideat. Quod igit̄ sermo qui est in fine libri de motu animalium in cōi: siue epilogus ibidem positus sit uerus. Alter uero scilicet q̄ in fine libri de partibus reperitur falsus sit: ab aliquo scilicet quemcūq; uolueris deprauatus: ex iis demonstratum est. quæ autem sit falsitas uel deprauatio & deceptio: & quæ deceptiois cā: ex mox dicendis fiet manifestū.

Quænam fuerit deprauatio epilogi libri de partibus & quæ causa deprauationis & de simili deceptioe quibusdā in libro de longitudine uitæ occurrente.

Caput. III.

Ristoteles in primis quatuor historiarum libris partes omnes animalium: marem etiam & foeminam expedit. Cæterum in libro de partibus qui quatuor illis congruit: neq; partes ad generationem neq; marem aut foeminam tractauit. Sed hæc usq; ad librum qui est de generatione: certa de causa rationabili distulit. ipse igitur iam de generatione tractaturus: cum multa post partium tractationem interposuisset scilicet librum de anima de sensu & sensibili de memoria de somno & eum librum qui de causa motus animalium in communi dicitur: memor nundum partes ad generationem oportunas se pertractasse: neq; de mare & foemina quæ duo in quatuor historiis libris libro de partibus correspondentibus pertractata fuerant ut lestoribus quæ restarent tractanda de partibus ostenderet: mox in principio libri de generatione ea quæ de partibus pertractata sunt: ad memoriam reuocans sumatim collegit dicens (Cum de cæteris animalium partibus sumatim tum singulatim seorsum de propriis generis cuiusq; dictum sit). & post pauca (Restat ut de partibus quæ ad generationem pertinent diseramus de quibus nihil adhuc definitum est). ac si diceret de cæteris animalium partibus rectum historiarum sequendo ordinem alias in libro de partibus pertractauimus: sed nō complete. quoniam nec partes ad generationem: nec marem nec foeminam determinauimus. nunc igit̄ ad illarum complementum uoluimus simul cum generatione ipsas tractare partes ad generationem oportunas. marem quoq; & foeminam. Si enim partes ad generationem prius in libro de partibus pertractasset: ea quæ de partibus ipsis pertractauerat hic minime collegisset. Causa ergo propter quam ea quæ de partibus in hoc collegerit principio: non ea fuit ut per hoc librum de generatione cum libro de partibus continuum indicaret: Sed ut ostenderet ea se nunc fore perfecturum in libris de generatione: quæ in libro de partibus pretermittenda fuerant uidelicet scientiā de ptrib) ad generationē animalium oportunis. Quod nō satis itelligēs Apelicō theius discipliæ pfecto amator: licet nō plurimū eruditus: uel q̄sq; alter fuerit q̄ uerā Aristotelem uitauit: i manifestū icidit errorē. hic. n. pluriā aristot. ut iqt Strabo deprauauit. Aristoteles. n. libros pluriōs cōgregauit. primusq; bibliothecā ordinauit adeo ut speusippi libros triginta argenti talentis emerit ut aulus gelius & diogenes laertius scripsit. a quo etiam egyptii reges bibliothecæ ordinem didicere. hæc autem librorum copia cum suis Theofrasto eius discipulo cum scola reliquit hic autem dictam aristotelis bibliothecam cum suis: Neleo suo discipulo & condiscipulo ex scepsi ciuitate nato post eius mortem testamento concessit: qui Neleus illic recedēs: eam scepsim

LIBER SECVNDVS

detulit posterisq; suis litterarum sane imperitis dedit. ii libros hos inclusos ac negligēter positos tenebant. Senti-
entes autem Archalos reges sub quibus erant: studium in conquirendis libris maximū habere ad bibliothecam
instituentiam quæ p̄gam erat: sub consilio pessimo eos sub terra in quadam fossa occuluerūt. quos tandem illi
qui ex eo genere erant Apeliconi theio magno uenditos precio tradidere. Aristotelicos scilicet & Theofra-
sticos: tineis & humiditate labefactos: ille uolens corrosiones emendare eos transcribendos dedit. scriptu-
ra non recte suppleta libros edidit erroribus plenos. ut inquit Strabo. A Theofrasto igitur usq; ad illa tempora
peripathetici cum penitus libris carerent: paucis dumtaxat exceptis: nihil habebāt in quo firmiter philosopha-
rentur. Cæterum posteriores postq; ii libri in lucem uenere: Aristotelem inuitantes: longe melius q̄ illi priores
philosophati sūt. Addito etiam ad errorum augmentum. q̄ cum Silla Athenas cepit: cōtinuo mortuo Apeli-
cone: eam bibliothecam Remam detulit & furtim gramation quidam aristotelis amator & librarii uendentes
corrupto eo qui bibliothecæ præerat transcripsere. & ut sit multa a scriptorū incuria potius: non conferendo ex
emplum exemplari: & sola lucri gratia scribentium quam philosophiæ amore multa deprauata sūt. Creden-
dum est igitur illam dictionem (ἄσφοδρον) quæ sonat (progressu) tineis aut humiditate labefacta uel nō labefa-
ctam in hanc dictionem (γενεσιων) idest (generationum) ab aliquo prædictorum uel alio quem uolueris im-
perito imitatam fuisse. tantoq; magis in hunc incidit errorē quia eam principio de generatione cōformem esse
cōspexit. in quo ea quæ de partibus colligit. quo factum est ut non solum illam uitauerit dictionem sed libro-
rum loca mutauerit. illum uidelicet qui ē de generatione in locū eius qui ē de p̄gressu transferendo: corrigenda
est igitur hoc mō ea littera qua dicebatur in fine de p̄tibus (Sequitur ut de generationibus ipsorū differamus) ut re-
cte dicat) Sequitur ut de p̄gressu ipsorū differamus. in similit̄ errorem Cecidere nōnulli: q̄ cū Aristotelem cerne-
rent ī principio libri de cā longitudinis ac breuitatis uitæ. ea collegisse quæ in libro de somno & uigilia tracta-
ta fuerant: credidere librum hūc qui est de uitæ longitudine ac breuitate: ei libro q̄ de somno & uigilia tracta-
ta comitē esse. ait. n. (De somno quidem igitur & uigilia dictū est prius de uita aut & morte dicendū posterius simili-
ter aut & de langore & sanitate quantum adiacet naturali philosophiæ nūc autē de cā eius quod est hæc quidem
esse longe uitæ: hæc aut breuis uitæ sicut dictū est prius cōsiderandū) non. n. hic ea de causa collegit q̄ de somno
& uigilia: ut hos ambos libros ostenderet uicinos: & cōiguos. quoniā uere p̄ multa media separati sūt. sed som-
ni & uigiliae hic meminit: eo quia cum de coniugationibus tractaturus esset: de quibus in libro de sensu & sen-
sibili se tractaturū esse iam promiserat minime cōiugationem quæ est somnus & uigilia expectaremus. cū de ea
suo loco. s. inter operationes aīali propinquas iam egisset. Esto igitur prudens cum Aristotelem alicubi uideris
aliq̄ colligentē: & aliqua proponētē: seu se tractasse aut tractaturū pollicentem neq; putes p̄ hoc continuū sem-
per illorum uelle ordinem. Sed tunc certissime continuū expectabis ordinem cū in principio aut fine librorum
uel partis alicuius iam expeditæ uel incipientis colligit aut proponit. potissime cum nulla alia specialis causa col-
lectionis illius aut propositionis præter illoꝝ ordinem assignari potuerit. Qualis causa specialis in collectione
facta in principio de animalium generatione assignari pōt: quæ iam prædicta est qualis etiā assignata est specia-
lis cā eius collectionis quæ in principio de longitudine ac breuitate uitæ facta est qualis insuper in principio de
motu aīaliū assignari potest præter ordinem. Collegit. n. ibidem dicta de particularibus motibus: non ut librum
hunc uicinum putaret illis in quibus particulares motus pertractati sūt sed ut necessitatem ostendat illius tra-
ditionis quæ est de causa motus in comuni aīalium: cum aliæ determinationes de particularibus motibus & di-
uerso modo ab illo aliam requirant tractationem in quibus autē collectionibus aut propositionibus specialis cā
præter ordinem percipi non potest: sed absoluta dictorū collectio & dicendorū propositio reperitur ī iis certis
partibus aut librorū solus attenditur ordo talis scilicet ut ea quæ proponuntur seq̄ni mox debeant ad ea quæ
colliguntur. ut etiam in superioribus demonstratum est. Subtile ergo ingenium ac animi solertia hominē red-
dit habilem ad hæc specialium causarum inuentionem ad uerumq; librorum ordinem doctrinæ physicæ Ari-
stotelis perceptionem. Quæ igitur fuerit deceptio & quæ deceptionis causa & erroris ex iis manifestum est
Nunc de plurimis erroribus qui ex dicta deceptio in philosophorū scolis ortū habuerūt circa ordinē librorū
physicæ doctrinæ Aristotelis p̄ posse disputabimus. Dato enim uno incōuenienti plura sequi facile est.

Quod diuisio a q̄ bñsdā de negotio aīaliū facta eosdē philosophos & alios in sex deduxit erroꝝ. Caput. IIII.
Ixiimus in superioribus duas esse difficultates circa naturalis doctrinæ Aristotelis ordinē unā de pte unā
ad alteram partem collata de qua superius iā expediuimus Alterā de p̄ticularis illius partis quæ est de aīali-
bus inuicē collatis. q̄ pars de aīalibus fuit quarta pars physicæ doctrinæ Aristotelis de qua secunda diffi-
cultate nunc disputandū est prius suppositis & approbatis quibusdam de duobus p̄fatis epilogis siue sermonibus
plurimos circa hanc difficultatē corrigēdo errores. in primis tamē ipsos ponemus errores dehinc contra unum-
quēq; singulatim disputabimus. Vidētes. n. plurimi philosophi ea q̄ in fine libri de p̄tibus aīaliū & ea q̄ ī prin-
cipio de lōgitudine ac breuitate uitæ scripta repiunt nō habētes ī manib; suis librum q̄ de p̄gressu aīaliū cōiter-
dī cū ipsimet dicāt eū nūq̄ uidisse nec aduertētes ad plurima aristoteli & peripatheticorū de hoc ordine dicta: īferius
p̄ nos deducēda: sed uerba potius ipsius auicēnae ī principio sui libri de aīa obseruātes dixerūt totā de aīalibus me-
thodū ī duas p̄tiri ptes q̄z una ē de principio formali aīaliū. s. de aīa: cū opatiōibus ipsam cōsequētibus. s. sensu
memoria: somno & uigilia & motu lōgitudie ac breuitate uitæ iuuetute & senectute. respiratione: morte & ui-
ta lāgore & sanitate. & hanc ptem posuere priorē quoniā aīa cōe est principiū oībus aīalibus imo ēt plātis: cōia at
uti dicūt p̄cedre debēt Altera ps est de corpe sensitiuo: qd̄ est mātis ps ipsius aīalis. de qua pte dicūt eē librum de
aīalibus: ex tribus suo mō cōfectū. s. ex historiis ex p̄tibus. ex ḡnatiōe. Ex quibus uerbis sex colligunt̄ errores. Pri-
mus error est q̄ scd̄ n. hos liber de historiis de p̄tibus de ḡnatiōe ī unū copulati sūt. Scd̄s q̄ illud totū ex iis tri-
bus cōfectū de pte mātis aīaliū dici debeat. Tertius q̄ illud totū ex tribus cōfectum liber de aīalibus dicatur

LIBER SECVNDVS

Quartus q̄ liber iste totus ultimus sit totius de aīalibus negocii. imo totius negocii physici cum sit ultima de animalibus pars. & hæc sunt quatuor peccata circa partem illam quā isti dicunt ex Aristotelis sententia tractare de materia aīalium. De prima autē parte oritur quintus error uidelicet q̄ liber de aīa sit primus ī toto de aīalibus negotio. ad quā sequuntur omnes animæ operationes p̄fatæ. Oritur & sextus error uidelicet q̄ liber de longitudine ac breuitate uitæ cū sibi cognatis: eos mox sequat̄ libros qui de aliis sunt operationibus. s. sensu memoria & cæteris: & hæc satis de erroribus in cōi plurimorum phylosophorū. in quos etiā erro: es omnes Aristotelis expositores latini a tercentis annis citra incaute cecidere. inter quos omnes phylosophorū scolæ nostri ēt temporis uersantur. contra quos errores sumptis ac suppositis quibusdam in superioribus iam approbatis. singularim disputandum est.

Contra primum errorem quo dicitur librum de historiis librum de partibus librum de generatione animalium copulari in unum.

Caput. V.
 Icentibus igitur hos tres libros simul in unum copulari scilicet historias. partes. & generationē: plurima d̄ accidunt absurda. Destruunt enim primo epilogū illum in superioribus sæpe positum. quo in fine de animalium progressu scribitur (Quæ quidē igitur de ipsis cæteris partibus & earū quæ circa progressus aīaliū circa oēm secūdū locū mutationē hūc habēt modū iis determinatis cōseq̄ns est speculari de aīa). posuit. n. ī iis uerbis eū q̄ de aīa mox post eū q̄ de p̄gressu. q̄ tractat p̄es ad motū aīaliū oportūas q̄ liber mox seq̄t ad eū q̄ de p̄tibz aīaliū d̄r: ī q̄tuor diuisū. Destruūt īsup nobilē illū ī fine libri de motu ī cōi aīalium positum epilogum primæ partis totius generalem de quo superius disputatū est. in quo scribitur (De partibus quidem igitur uniuscuiusq̄ aīalium & de anima adhuc autem & de sensu & memoria & somno & cōi motu diximus causas. Reliquum autem de generatione dicere) Destrueretur etiam ordo in superioribus approbatus. quo dicebatur substantiam primo cum operationibus p̄p̄iuis Secūdo generatōne tertio uitam cum morte determinari debere præterea ubi locabit̄ liber de aīa? nō ante hūc ex iis tribus cōfectū ex superius ostensis: nec post ipsum secūdū hos Destruitur Aueroy's sententia q̄ in parafrasi siue suma metheteorologæ dixit.) Ordo aut̄ librorū isto rum manifestū quod debet esse talis. Nā liber in quo loq̄tur de membris animalium & eorū utilitatibus præcedit librū de aīa. nā hæc sunt materia animæ) Ad hæc si ii tres libri in unum copulentur ea destruetur correspondentia quam liber historiarum qui docet de animalibus: quia sunt residuis habet libris qui de animalibus causas inquirunt. In historiis enim post partes ipsas nō sequitur generatio sed inter ea sensuum cognitio uocis & somni media cadit. Theophrastus etiam in plantis p̄ceptoris sui obseruatissimi sequens uestigia & merito in libro de historiis plantarum post plantarū partes non generationē statim sed ipsarum operationes & affectiones determinauit. merito etiam sic processit quoniam plantarum cognitio animalium cognitionem ueluti specularis q̄dā imago & exēplar rē speculo obiectā imitari debet. uti sup̄ius demonstratū ē. Tot igit̄ & tāta ac plura sequūt̄ incōuenientia si tres illos libros in unū cōtinuare uolueris. Catege ex aduerso si tres libros illos separatos suis in locis sup̄ius definitis disposueris: sicut de iure dispōi ac ordinari debēt: hoc solū cōtinget q̄ litterā q̄ in fine de p̄tibus repta est deprauatā fuisse cogamur dicere q̄ p̄fecto ueritati nō esse absolutū liquido cognosces: si ea q̄ de hoc disputata sunt diligenter at̄tēderis. Falsum igit̄ ac itollerabile putādū ē: illos tres libros de historiis: de partibus: de generatione: in unum coniūgi debere & hic primus fuit error de sex erroribus sup̄ius positis quos assumpsimus esse corrigendos. Nunc autem illi duo simul corrigendi sunt errores: q̄bus dicebat̄ q̄ tota illa ps ex his tribus cōfecta libris de animalium materiali esset parte. & q̄ illud totū dici debeat liber de aīalibus.

Contra alios duos errores uidelicet cōtra errorem quo dicūt tres p̄fatos libros eē de corpe sensitiuo. i. materiali p̄te aīaliū: & contra illū quo dicit̄ illud totū ex tribus cōfectū nūcupari librū de aīalibus. Caput. VI.

Rauiori etiam peccarunt errore dicentes illam partem ex tribus illis cōfectam: dici debere de corporibus sensituiis idest de parte materiali animalium. & totū illud appellari librum de animalibus. Nam de iis decē & octo uel decē & nouē uolumibus solū septē cū dimidio uidelicet quatuor de p̄tibus aīaliū & tria cū una p̄te quarti e. us q̄d̄ est de historiis solum de aīaliū materia tractāt. Residua uero oīa undecim uolumina fere uel duodecim: uidelicet q̄nq̄ de ḡnatiōe: de historiis uero sex fere uel septē: nō materiā: sed illa quæ de generatōe: generatiōis cās & species & efficiētē cām: reliqua de opationibus aīaliū: generatione: uita uitæq̄ cognatis determināt. Aristoteles. n. ī p̄cipio de generatiōe aīaliū cū dicta de p̄tibus collegisset: p̄posuit dicēda hoc mō. (Restat ut de p̄tibus quæ ad generationē p̄tinēt disceramus: de q̄bus nihil adhuc definitū ē. atq̄ ēt de cā mouēte q̄ nā sit: sed de ea ipsā cā cōsiderare idem quodāmō ē atq̄ de generatiōe cuiusq̄ agere). Cū itaq̄ ipsa generatio: & p̄cipiū generatiōis q̄d̄ est cā efficiēs aīaliū cū p̄tibus ad generationem seruiētibus quæ ēt uicē efficiētis tenent causā ī hoc libro de generatiōe tractēt: seq̄t igitur q̄ iste liber qui est de generatiōe aīaliū q̄nq̄ cōtinens uolumia: nō est de solo p̄cipio materiali ipsius aīalis. imo de efficiētē cā: & si partes aliquas puta generationi seruiētes tractat: nō put̄ aīalis sunt materia: sed tanq̄ ad generationē istrumēta considerat & ps illa de talibus agens p̄tibus parua admodū ē. Nō recte igit̄ dixerūt q̄ totum illud ex decē & nouē uoluminibus cōfectū: dici debeat de parte materiali aīalis. cum eius minor pars. s. uolumia septem cum dimidio uel parum plus de numero decem & octo uel decem & nouem tali possint nūcupari nomine. Male ēt dixerunt dicentes illud totum ex illis tribus cōfectum dici librū de aīalibus. Ille. n. p̄p̄rie dici debet liber de aīalibus q̄ totum scibile quoquomō de aīalibus continet. s. substātiā cū opationibus: generationē: & uitā: & hoc mō liber de historiis de aīalibus liber nūcupari debet. Hoc mō diogenes laertius nouem dixit Aristotelem scripsisse de aīalibus. Per hæc. n. uolumina nouē historias intellexit non cōputatis fragmentis: de q̄bus superius scripsimus sufficienter. Simili quoq̄ mō si reliqua oīa preter historias uolumia ī unū copulent. s. tredecim quæ eorū q̄ ī historiis tradita sunt cās inquirūt ita quidē ut unū totū conficiat̄ negocium: illud totū pro certo. de aīalibus magis q̄ q̄d̄

LIBER SECVNDVS

illi dixere nuncupari potest totum n. animalium scibile. s. substantiam cum operationibus: generatione & uitam continet utraq; n. hanc partem rectius dici potest de animalibus liber: uel negocium quod illi tres in unum copulati libri quonia utraq; totum scibile animalium tractat historia narrando: ceteri quadam traditione: post uero reliqua causas narratores & propter quod distinctius reddendo Nam si tria illa. s. historias quae totum animal tractant: & primum uolumina quae de sola animalibus negocium: sed quasi monstrum quoddam imperitia ordinis disciplinae formabis. Sicuti si in naturae operibus animal perfectum in quo sunt & partes & generationis principia partibus animalium denuo & generationis principiis indeceter duplici caretur. Hoc n. totum ex animal perfectum & iterato ex partibus ac generationis principiis confectum: non animal sed potius in natura monstrum dici deberet a simili non liber de animalibus proprie dici debet illud ex tribus illis ab eis confectum sed uel historiae solae: uel tota de causis theoria sola de animalibus liber uel negocium uel methodus dici debet sed ut uerum fatear hoc propriissime dici debet (de animalibus) quod totum & historias narrantes totum scibile: & theoriae causae in unum comprehendit. Perfecta est enim dictio haec (de animalibus) si quod scibile de animalibus. s. substantia cum operationibus: generatio: & uita: omni modo doctrinae. s. ita quae sint per historias quae propter quod per causae theoria comprehendit fuerit. Hoc uoluit Ari. in li. meteorologice dicere (cum autem praeseruerimus de iis speculabimur si quid possumus secundum inductum modum de animalibus & plantis). Non n. illud solum quod ex tribus conficiunt & de animalibus librum uocant. Intellexit per hoc uerbum (de animalibus) sed totam penitus & historiam & causae redditionem. Quod Alexander aphrodisaeus exponens dixit. (Pertransiens autem de iis quaedam itaque post meteorologicum negocium quae sunt naturalis negocii apponit) per quae uerba nobis demonstrat quod post meteorologicam scientiam sequitur negocium de animalibus. Et exponens quid senserit aristoteles per illam dictionem de animalibus subiungit. (De animalibus enim loquitur & plantis uniuersaliter & singulariter. Ordinabit autem in ea quae de animalibus theoria. & causa quae de anima. adhuc autem causa quae de sensu & sensibilibus adhuc autem eam quae de memoria & somno & diuinatione secundum somnum. Adhuc autem de senectute & iuuentute & longaque & breui uita & quaecumque alia ab ipso scripta sunt habentia relationem ad animalia quorum haec quidem communem de omnibus animalibus theoriam habent: ut puta de animalibus historia & quae de animalium generatione & partibus. Adhuc autem quae de animalium processu & motu. haec autem singularia: ut quae de memoria & somno. Et diuinatione in somno. plurima. n. in iis dictorum homini soli existunt) Ecce quod per theoriae uel negocium de animalibus non librum ex tribus confectum sed omne quod ad animalis cognitionem attinet Alexander intellexit. de quo etiam uocabulo in fine de causa longitudinis ac breuitatis uitae sic scribitur. (Reliquum autem nobis considerare de iuuentute & senectute & uita & morte. iis. n. determinatis sine utique habet quae de animalibus methodus). Hoc n. nomen (de animalibus) uis in locis non illi confecto ex tribus sed toti ex historia & ex causae investigatione appositum est. De hac n. tota speculatione uocabulum hoc (de animalibus) siue liber siue libri siue methodus siue negocium de animalibus dicatur: proprie attribui debet. Ceterum si aliquid aliud dici debeat li. uel tale quod de animalibus: non illud totum ex tribus illis confectum: sed sola historia uel sola causae theoria in unum coniuncta: de animalibus dici potest Historia. n. est li. est negocium: est & methodus de animalibus quia totum scibile quod sititit. Tota uero causae theoria: de animalibus totum scibile propter quod est: docet Male igitur dixerunt dicentes tria illa in unum coniuncta fuisse de parte animalium materiali & nuncupari librum de animalibus Quibus iam declaratis nunc demonstrandum est illud ex tribus illis confectum non esse ultimam totius negocii de animalibus partem uti praefati dixerunt philosophi.

Quod illi tres libri in unum copulati: non est pars ultima negocii de animalibus.

Caput. VII.

Idem igitur de causis errauerunt dicendo: librum ab eis de animalibus dictum: esse ultimum in toto de animalibus negotio: quibus errauerunt cum dixerunt librum de anima cum operationibus prior esse totius methodi de animalibus parte. Imo eodem penitus errore. Idem n. peccatum est si peccatum fuerit dicere A est prius B & dicere B est posterius A Quare disputationes has loco prius putauit esse locandas. eisdem n. fere rationibus utrumque horum uincit. In primis tamen disputabimus contra illud quo dicunt librum illum ex tribus confectum. s. ex historiis ex partibus: & generatione animalium: esse ultimam negotii de animalibus partem. nam si hoc est et destrui oporteret id quo in fine de causa longitudinis uitae dicitur. (Nunc autem de aliis animalibus de causa de magnitudine quoque uitae & de uitae breuitate. Reliquum autem nobis considerare de iuuentute & senectute & uita & morte. iis. n. determinatis sine utique habet quod de animalibus methodus). Liber ergo de morte & uita inter eos quod de rebus a natura solum productis non ab arte posterior est ceteris: quo libro per ordinem ut in superioribus declaratum est prior est li. de inspiratione quo prior est quod de iuuentute & senectute ante quem mox praecedit ille quod de causa longitudinis ac breuitatis uitae dicitur si ergo ii sunt li. ultimi in natura animalium falso igitur ab iis dictum fuit li. illum quem de animalibus appellant ultimum esse totius negocii de animalibus. nisi forte particulam illam (sine utique habet quod de animalibus methodus) sic exposuerit ut quaedam expositors hoc modo exposuerunt) cum n. determinatum fuerit de illis sufficiet determinabitur de animalibus) quoque expositio in hoc adeo litterae ari. & graeco idiomati plane distincta est: ut de ea disputandum esse non esse Tollit et haec opinio historiograe ad eam theoriae quae est de causis approbata congruentia nam post generationem quam isti fecerunt parte ultimam in historiis tractat uita uitaque cognata. s. longitudo ac breui. uita iuuentus & senectus. & animalium morbi Ergo ista in theoria causae suo loco secundum congruam ad historias uideri pari causa doceri debet. s. post generationem: aliter utriusque debita perit mutua responsio Peribit et Theophrasti Ari. fidelissimi discipuli maxima auctoritas: quod in iis libris quos de plantis scripsit ad exemplum sane lib. de animalibus non generationem posuit ultimam. Sed post eam in historiis uita breui ac longa reuouenscencia: morbos ac mortem recte disposuit. Sed quod alia peritus non ne rei euidentia hoc idem clarissime demonstrat: simul cum Ari. auctoritate in li. de mor. & ui. Quisnam negare possit quod per aia uegetatie in calido participacione nos oemque animal generetur prior post hoc ea perdit natura: lon. uel bre. uiuus uita nunc iuuenes nunc senes: caloris refrigerio quoquo modo licet diuersi diuersimode a natura mutuantur. Denique post multa animalium ut ita loquar naufragia: morimur oes. Talis enim naturae animalis dispensatio ac dispensationis ordo animalium non generationem: sed uitam ipsam quae generationem consequitur uitaque cognata: ac ultimo mortem inter ea quae a natura sola dispensantur: in ultima

LIBER SECVNDVS

pte ponendam esse nobis manifestissime declarat. Et hac de cā ipse Aristoteles cū in anterioribus. s. in libro de generatione animalium: & in eo q de longitudine uitæ ac breuis. & in eo q de iuuentute & senectute: causas generationis animalium & causas uitæ breuis ac longæ uitæ causasq iuuentutis & senectutis plenissime tractasset: nullū tū illogē illis i locis. s. nec generatōne nec uitā nec iuuentutē aut senecturē adhuc diffiniuisset: Idcirco in postrems libelli huius q est de uita ac morte: ultimi huius tertie partis: de natura animalium tractantis: unūquodq illorum scilicet generatōne uitā iuuentutē ac senectutē definiuit dicens. (Generatio quidem igit ē prima participatio i calido nutritiua aīæ uita aut mansio huius iuuentus aut est primæ refrigeratiua pticulæ augmētatio senectus aut huius detrimentū ætas florida aut horū medium mors aut &c.) Expeditis igit oibus ad secundam q est de animalū generatione & ad tertiā q est de uita ac uitæ cognatis expeditis inquā generationis animalū causis & principis i libro de generatōe. expeditis i libro de causis longitudinis ac breuitatis uitæ & i libro de iuuentute ac senectute eorundem causis: expeditis i sup i hoc libello eorū debitis definitionibus: tandem oīa i uno breui claudit epilogo dicens. (Quidq dem igitur est generatio & uita & mors.) Hoc quātū ad illud quod ostensum est i libro de uita & morte (& pp quas causas erunt animalibus dictū est) hoc quātū ad ea q tractauerat i libro de generatōe animalium & sequentibus libris. causæ. n. generationis traditæ sunt i libro de generatione animalū. causæ uero uitæ & mortis i libro de causa lōgitudinis ac breuitatis uitæ & i cæteris post illū. hic ergo epilocus i ultimis positus nobis manifeste demōstrat q liber de generatione animalium non sit ultimus. ut isti uoluerunt. sed post generatōne sequant libri de uita & morte & cognatis uitæ & morti. Ex iis igit oibus clarissime demonstratū esse uideretur post librū de animalium generatione quē falso ultimū esse ponunt i negocio de animalibus: seq debere libros plurimos qui de uita ipsa & uitæ cognatis ac morte ultima oīum agunt. plura at ad hoc probandum non adducam cum de hoc in superioribus: ubi de libroꝝ ordine particulariter egimus plurima pertractata sint.

Disputatio contra errorē quo dicunt librū de aīa cū suis opatiōibꝝ primā eē ptē methodi de animalibus. Ca. VIII.
 On solū uti diximus peccauere priores circa eā quā de animalium negocio secundā dixere partem & ultimā de qua hactenus disputatū est. cæterū deliquere magis de ea parte quā priorem i ordine uoluerunt eē partem. Dicunt. n. eam esse priorē q de cōi est oīum animalium formali principio. s. de aīa & suis operationibus uidelicet sensū memoria somno motu uita iuuentute & senectute & cæteris talibus. Cæterū quoniam libri de aīa de sensu de memoria de somno & motu alium ab iis qui de uita ac uitæ cognatis tenent locū: idcirco nostra disputatio primo circa librū de aīa cū aliis quatuor sibi annexis uersabitur. postea circa eos libros q de uita sunt ac uitæ cognatis. Scito tamen q quæcūq de ordine libri de anima dixero eadē de cæteris quatuor p̄dictis animalibus propinquis operationibus dicta putare uelim. cū illa quatuor mox ad illū sequant librū qui de aīa dicitur: ut isti quoq contra quos agimus sensere nobiscū. Accidit igitur talia de ordine dicentibus nec p̄spicue aduertentibus contraria dicere nis quæ i fine libri meteorologice sic scripta sunt (Manifestatis aut uis). s. p̄tibꝝ similaribus (similiter dissimilariā cōsiderādū. & tandē ex iis cōstituta. uelut hoīem & plantā & alia talia) si. n. cognitio similarium ex elemētore cōpositiōe & actiōe cognoscat p̄ similaria nō solū aīatōꝝ p̄tes simplices sed et inaiata mixta sub itelligēdo de qbꝝ ē i tertio meteorologicore uolumine tractatū ē & si ex similaribus p̄tibꝝ fiat dissimilares p̄tes manifestū ē q post librū meteorologice naturæ ordinē p̄sequēdo seq debeat liber ille q ē de p̄tibꝝ animalū. post meteorologiam igit cōphensis i ea lapidibus metallis ac eorū mediis uti cōphendit Aristo. i tertio de iis libro: mox liber seqtur q de p̄tibꝝ dicitur i causarum iquisitione. ergo ad meteorologiam mox non sequit liber de aīa sicut isti uelle uident. dicentes aīam cæteris tāq cōe principū animalū esse i ordine priorē: nis quoq testimoniū ē Alexā. aphrodisius ibidē i suis cōmētariis dicens (Hunc seq uident q de p̄tibꝝ animalū) & reliq uti i priori diffuse satis adduximus uolumine Aristotiles et in primo de partibus animalium ordinem modum & uiam diserendi docet quæ de animalium natura docere intendit. iter quæ manifestissime p̄bat physico fore necessariam de aīa tractationem cum sit animalis natura sine qua nescitur animal. forma enim lectuli disci debet si lectulum scire nitamur: neq enim ut inquit sat est materiam pura lignum uel tale quid cognoscere nisi formam quoq noscamus imo magis formam scire necessarium est q rei materiam si res ipsa composita sciri debeat. uti et in superioribus demonstratū ē. p̄ hęc. n. clare demonstrat Ari. q ipsa materia prius disci debeat. q̄q ad compositi cognitionē hoc non sit idoneū nisi forma ipsa similiter adiscatur. Ostendit insuper ibidem q in tradenda de operationibus animalium scientia: generalis de ipsis puta de somno de motu & cæteris debet esse traditio: ne forte si de unaquaq operatione singularite in singulis animalibus traderetur. idem sæpe ac sepius inutiliter repeti oporteret. Plurima quoq alia preter hęc in illo primo de partibus uolumine de ordine tractandi de animalibus negotii in primis docet. Ita ut quisq recte concipere possit hunc de partibus animalium librum esse primum totius negotii de animalibus: causas inquirentis. Cum in eo ordinem ac modum & uiam tractandi negotium de animalium naturis per causas doceat. Non parua enim Aristotiles fuisse imperitia de aīa prius egisse & eius operationibus propinquieribus: quadā uniuersali traditione: deinceps illarum tractationis ordinem ac necessitatē idēcenti docuisse ordine. Simile. n. fecisset iis qui post completū iudicium de causa ipsa consulunt. cum in principio consultum oportuit iri. non post rei exitum. tale profecto absurdum uiro ingeniosissimo: non dixero in disciplinis tantum: sed in ordine ac modo tradendi disciplinas: qualis fuit Aristotiles: minime conuenit. Preter hęc circa finem eiusdem primi uoluminis de partibus animalium: disposito ordine ac uia procedendi: iam ad ea accedens quorum sua fuerat intentio: res naturales dicit in duas distingui partes: scilicet in immortales de quibus asserit se iam peregrisse. uidelicet in libro de celo & mundo. & corruptibiles. inter quas asserit esse animalia & plantas. Expeditis igitur diuinis & immortalibus: ad naturam animale se processurum dicit. dicens. (Sed cum iam satis de illis egerimus: nostiamq explicarimus sententiam: restat ut de animante natura diseramus.) Liqueat igitur ex iis de animante natura ante hunc librum de p̄tibꝝ animalium nudum diseruisse. sed in hoc de ea iānce

LIBER SECVNDVS

pisse uti superius quoque demonstratum est. Periret etiam si aliter diceret sermo ille ueridicus quo in fine libri de partibus ad motum utilibus qui de animalium progressu dicitur: sic scribitur in fine. (Quæ igitur de ipsis aliis partibus & earum quæ circa progressum animalium circa omnem secundum locum mutationem hunc habet modum: iis determinatis consequens est speculari de anima) Credo equidem si prefati uiri hunc aristotelis uiderent librum: quæ ipsi suis in cometariis aristotelis edidisse fatentur: sed eum nondum uidisse dicunt quæ ego & græce & latine interpretatum habeo librum de anima cæteris de animalibus descriptionibus non præposuissent. Auferri etiam secundum eorum sententiam aut saltim destrui oporteret illam nobilem ac uniuersalem sæpe dictam & græca matre approbatam collectionem qua in fine libri de causa motus animalium sic scriptum reperitur. De partibus quidem igitur uniuscuiusque animalium & de anima. Adhuc autem & de sensu & somno & memoria & ceteri motu diximus causas: Reliquum autem de generatione dicere. Ecce quoniam modo ac ordine animalium naturas docuerat: eodem in hac collegit collectione. & proxime tractanda proponit. primo. scilicet partes animalium eas etiam includendo quæ motui animalium deseruiunt. Secundo ea quæ de anima & reliqua iuxta præfatum in superioribus ordinem ante animam uidelicet proponendo partes & post motum qui somnum memoriam & sensum & animam consequitur non alias animalis remotiores operationes sed generationem mox apponendo. Per hæc itaque uerba aristotelis satis patet illos non parum errasse qui sciam de anima in animalium negotio ordine doctrinæ dixere fore priorē. Non solum autem hoc ab aristotele sed a senioribus quoque illud agnoscit qui aristotelem uerba primitus exposuere Alexander. n. aphrodisiæus qui sub seuero & antonino imperatoribus floruit non solum in expositione super librum meteorologicæ aristotelem uti diximus hoc notum fecit: sed in suo quoque libro quæ de anima scripsit clarissimis uerbis iis approbavit. (Quare si ea quæ comode & apte de animæ substantia præferunt contradictionibus implicare non uolumus primo loco ipse possidentis animam corporis apparatus contemplandus est & internarum inuicem externarumque partium cum ipso uenustatis & pulchritudinis concentu lex & dispositio conquirenda. simul enim hæc ipsa speculati fuerimus: haudquam ulterius: admirabile & nostra opinione maius esse uidebitur ut in corpore supraque opinari possumus mirabiliter atque ambitiose disposito anima tot in se motionum principia possidens contineatur.) per quæ uerba clarissime cognoscimus corporis partes interiores & exteriores ornatumque corporis: quæ & in libro de partibus propter quod & in libro de historiis. quia sunt tractantur ante animæ traditionem doceri debere. iis enim scitis omnis de anima difficultas tollitur. scitis enim diuersis partibus diuersis structuris: ornatis facile est agnoscere animam in se plurima continere principia ad tot motus in tot partibus deseruientia. Post hunc per plura secula aueroy in paraphrasi meteorologie hoc idem sensit dicens. (Ordo autem istorum librorum manifestum quod debet esse talis Nam liber in quo loquitur de membris animalium & eorum utilitatibus præcedit librum de anima. nam ea sunt materia animæ.) Non solum autem ex uerbis aristotelis & suorum expositorum hic error correctione est dignus uerum ex rationibus quoque uerbis ac sententiis aristotelis conformibus emendandus est Nam prefate operationes uti in libro de anima & in eo qui de sensu probatum est: anima & corpori sunt communes earum itaque cognitio ab utrisque præcognitis mutuari debet quare antequam causæ ipsarum operationum totius coniuncti doceri per causas debeant prius oportuit nos animalium partes & animam præsciuisse. si enim animæ cognitio ab operationibus pendeat: pendet quippe ab eis qua ipsarum operationes quæ sunt præcogniti debent quod sit in historiis. Clarius fiet hoc singula examinant: quomodo. n. ea quæ de sensu & sensibili suo loco ab aristotele tradita sunt: cognoscere poteris nisi membra sensibus deseruientia quæ in li. de partibus declarata sunt prius agnoueris memoriae et & somni & motus agnitiones te præsciuisse nam cerebri supponunt uenarum et nam & cordis a quo sanguis & per quos in somno ad primum sensituum reflectunt uapores si natura somni sciri debeat: præcognosci oportet: partes et ad motum deseruientes ante ipsum motum animalium in li. de motu in ceteri tradito præcognouisse phas est. Respiratio et & caloris inati refrigeratio quæ in li. de inspiratione instruuntur quomodo per causas sciri poterunt nisi partes nonnullas animalium scilicet pulmonem in respirantibus & brachias in piscibus in libro de partibus animalium prius didiceris. Ita quoque de uita uitæque reliquis cognatis suo modo dicat. Clarissime igitur monstratum est quod ante libros de operationibus coniuncti partes animalium & ipsa etiam anima cum sit eorum principium seorsum præcognouisse necesse est. Sed dices fortassis quomodo anima ante operationes præcognosci debet cum potentias cognoscimus per operationes. non econtra. Ad hoc dicimus quod in determinando non dico de monstrando ordo a prioribus secundum naturam semper præcedere debet ad posteriora persequendo: nisi forte ut in superioribus diximus posteriora & compositiora ad simpliciorum cognitionem exemplaria fuerint: sicut animalia quæ compositiora ac natura posteriora fuerint ipsis plantis: tamen cum ipsarum plantarum sint exemplaria: ideo plantis præcognosci debent: & cum priora præsciri debeant: licet circa animalium partes & anima ipsa prius ipsis operationibus doceri debent. illarum. n. causarum scitis faciliter operationum suarum cognosces natura & causam. Sic igitur potentia ipsa prædeterminari & præsciri debet ipsis operationibus. quoniam ad operationum cognitionem propter quod necesse fuit præsciuisse causas & naturam potentiarum. Nihilominus tamen si partium causas & animæ rationes agnoscere curamus necessario operationes ipsas nobis primo quia sunt præcognouisse oportet. Conferunt. n. magnam partem ad cognoscendum ipsum quod quid est. hæc autem conferentia est: cum ea quia sunt præcognouerimus. Talis autem cognitio quia sunt ipsarum operationum in libris de historiis habita est. & sic per operationes ipsas in libro de historiis quod sunt prius cognitæ: partium animalium & ipsius animæ discutitur causam & rationes. quibus scitis ad operationum causas ingredas accomodatae accedimus Contrarium autem iis esset si liber de anima & libri de operationibus in ceteri præcederent ad librum de historiis. Nam operationes coniuncti tradita in li. de sensu memoria somno & motu in hiis libris docentur propter quod tales sunt: in illis. n. libris earum operationum est causarum inquisitio in historiis autem sola narratione quod sunt quare si liber de anima & libri de operationibus eos antecederent libros qui & historias & partes docent incongruus ac ineptus ad doctrinam fieret ab aristotele. ideterminatiōis ordinis processus. uidelicet prius docere de eadem re quoniam propter quod. de hic docere ipsum quia est. hoc. n. dictis Ari. in naturalibus repugnat. quod in pluribus locis ait prius esse tractanda animalia per historias de hic illogice quæ in historiis narrata sunt: in libris aliis quæ non historiae sed scientie nomen assumunt causas ingredas sunt. tamen dico de partibus & operationibus quæ de generatione animalium. &

LIBER SECVNDVS

uita cū morte & his cognatis. Ait. n. in primo de historiis (Vt primū differentias atq; accidentia q̄ iuncta cuiq; sunt accipiamus deinde eorū ad cōperiēdas cās enitamur) & in principio de p̄tibus aīaliū sub dubio p̄ponēs tandem res ipsas prius tradi debere cōcludit dehinc cās eorū inq̄ri oportere. dicēs) Nec illud manifestū ē utrū ut mathematici rem suā celestē demonstrare cōsueuerūt sic homo regē naturalīū studiosus primū q̄ parēt in aīalium genere partesq; singulas explorare: deinde cām quāobrem ita sint reddere debeat an secus agēdū sit) & parum infra (sed. n. exordiendū qd̄ dictū iam est ut primum res persequamur q̄ quoq; i genere cōspectiores promptioresq; habent deinde causas reddamus) in secūdo ē de p̄tibus ait (Ex quibus nā & quot numero membris singula animalia cōstaret libris historiæ q̄ d̄ iis scripti a nobis sunt planius explicauimus nūc q̄s ob causas quæq; ad hūc modū ita se habēt cōsideremus uidelicet ita ut omnis ratio seu iuncta ab iis quæ p̄ historias exposuimus tractetur) Et libro de animalīū p̄gressū cū narrauerit quedā in hoc disputāda libro cōcludit (Quod igitur sic contingat manifestū ex historia naturali propter qd̄ aut nunc considerandū.) ac si diceret cognitio quia eorū q̄ in hoc libro disputanda sunt in libro historiæ narata est sed ipsorū cognitio p̄pter quod causas in hoc habenda est libro ex quibus omnibus liquet ea quæ in historiis de essentia & operationibus & de generatiōe aīalium ac uita: prius cognitione quod sunt pertractata sunt: eadē hęc & plura seiunctim in cæteris libris post hęc per causas propter qd̄ talia sint disputata fuisse. Quod si ipsa anima: si coniuñcti operationes: ipsiis historiis p̄determinatæ fuissent qualis nā in hac & ea quæ est de historiis p̄te debitus custodiret ordo prius. n. causæ ipsarū operationū inquirerentur dehinc prepostero ordine: disciplinæ aristotelis cōtrario in historiis eorū operationū fieret ipsa narratio Ad hęc quæ nā esset utriusq; modi doctrinæ. s. quia est & p̄ quid congrua respondentia: cū in historiis primo de partibus agatur: in causarū uero theoria secundum horum sententiam imo in toto de anima libris negotio prior esset aīa. Si igitur liber de anima cum libris de operationibus cæteros præcesserit libros: congrua historiæ & causarū theoriæ ac decēs peribit respondentia. Hinc igitur accipito librum de aīa cum operationibus sibi annexis non esse primam totius methodi de animalibus partem. ut isti dixerunt. Soluitur autē eorum ratio hoc modo. Nam aīaliū substantia duo i se continet. corpus quod est materia & animam quæ est aīa lium principium & forma. Volens igitur Aristoteles docere animalis naturam: In primis materiā ipsius. s. partes erudit dehinc formam scilicet animam & utriusq; idest coniuñcti operationes agit: præter hęc de efficiente cām in eo qui de generatione aīalium: uitam quoq; cū morte & iis cognata nos instruit. Cum itaq; ab iis dicitur aīa est principium oīum animantium dicimus profecto q̄ est eorū principium. cū sit aīalium forma. & simul cum corpore est operationum cōiuñcti efficiens cām generationis sed & uitæ. Cū igitur sit horū principium: de anima priusq; de illis. s. operationibus & generatione ac uita agendū est. prius ergo de aīa & animalīū partibus determinandum est q̄ de operationibus. ex quo partes & aīa simul concausæ sunt illarū prius. n. tractari debet qd̄ ē principium eo qd̄ sit ex illo & cū ipsa anima & corporis p̄tes principiū sint generationis & uitæ: & ideo ante ḡnatiōnem & uitā uitæq; cognata p̄cedere debēt Cæterū cū aīa nō sit corporis. seu partiū cuius est entelechia: principiū sed ad animalis confectionem potius cōcausa: iccirco p̄pter hoc sua cōtemplatio ad eam q̄ est de partibus p̄cedere non postulat si igitur est principiū aīalium cōe iis precognosci debet omnibus quoq; ipsa ē principium quæ de aīali tractant: tractat at̄ essentia ipsa cuius ipsa aīa est p̄s & cōcausa cū ipso corpore siue p̄tibus quæq; p̄tū aīa non est principiū sed forma tractant operationes generatio & uita quoq; ipsa est principium & eadē merito p̄cedere debet. Ea. n. rōne q̄ aīa p̄dictis. s. operationibus ḡnatiōe & uita prius p̄tractari debet: eadē ē cognitio de corpore siue p̄tibus p̄cedere debet corpus. n. siue p̄tes aīalis cū ipsa aīa: operationū ipsorū generatiōis & uitæ: q̄ oīa sunt cōiuñcti & nō solius p̄tis: ē cōcā & principiū q̄re rō q̄ utunt̄ cōis erit & corpori & aīæ. neq; p̄ hoc ipsa aīa p̄cedere debet p̄tes. Tota igit̄ q̄stio in hoc unū decidit an aīa q̄ ē forma & principiū an corpus qd̄ est mā p̄cedere debeat i doctrinæ ordīe. Sed de hoc nūc nō sit ulterior disputatō quoniā de sola ari. itētiōe circa ordinē librorū suorū n̄ra uersat̄ itētiō. Satis. n. nobis fuit illoꝝ rōne: ex q̄ p̄bat̄ nitūt̄ li. d̄ aīa p̄cedere d̄ber̄ eo q̄ sit oīum aīaliū principiū forale cōe: i cōcluder̄ clar̄ d̄mōstrasse. eosq; iunior̄s auctōr̄s. ari. aliorūq; pluriorū p̄ipatheticorū uerbis diuersis i locis scriptis: cōtrarios ac rōnibus deuictos fuisse. Cæterū cū istoꝝ op̄io ab Auicē. ortū hūerit. Ordini uero Aristote. penitus aliena. iccirco ut priora magis pateant ea quæ de iis duabus dcis partibus anima. s. & corpore senserit Auicēna mox disputabo.

Sentētia Auicēnæ. qui animā uoluit p̄cedere in ordīe doctrinæ ad reliqua quæ de animalibus tractant: & de solutione suarum rationum.

Caput. VIII.

Vicēna de ipsius animæ ordine duo probare nititur quoq; alterum est q̄ de anima ipsa prius agendū sit q̄ de corporibus. alterum q̄ non p̄ticulariter sed in genere potius. puta nō de uegetatiua: dehinc de suo corpore uegetabili: deinde de altera scilicet sensitiua dehinc de corpore suo agēdū sit. Talis enim tractādi intersec̄tio rem faceret ut ait difficilem: neq; tractare de uegetabili anima uegetabiliū dici potius de uegetabilibus poterat q̄ de sensibilibus. ex quo ipsa quoq; animalia uiuunt. similiter de brutis respectu hominum: qui cum brutis sensū p̄ticipāt: quapropter concludit & recte tractatū de aīa partiri non debere. sed cōi quadam disciplina secundum se & partes suas de aīa agendum esse. Altez uero quod probare nititur est q̄ de ipsa priusq; de suis corporibus tractandū est. Cæterū anima expedita ut inquit: quod sup̄est corpus ē ac corporis affectiōnes. ex q̄bus uerbis rō i hoc strigif̄ q̄ de aīa prius agendū sit q̄ de aīaliū p̄tibus siue corporibus: erit. n. inq̄t sciētia liberior ac certior. Rō aut̄ ipsius ē quoniā cū sit aīalium forma melior ē corpore qd̄ ē eorū materia. Ad hęc inq̄t aīa ad ea quæ corporis sunt cognoscēda magis adiuuat q̄ econuerso. Cæterū i hoc n̄ro libello n̄rum nō eēt officiū iis respōdere rōnib; nō. n. cōtra illos disputamus q̄ de phicis scribētes suo p̄prio ordīe suos disposuere libros sed de li. Ari. ordīe n̄ra ē disputatō. Capiat unusq; & Auicēna & alter quē uolueris sibi placētē ordinē. suū. n. cuiq; recte positū fuisse ordinē a nobis cōcessū sit. qcqd̄ tamē fuerit. Ari. ordo i aliquo corripi nō poterit.

LIBER SECVNDVS

De illis, n. hoc f opusculo tantū curāus q Ari. ordinē declarātes eiusq; semitā imitari credētes: Aui. potius ordinē Aristoteli cōtrarium: ipsis minime aduertentibus. imitati sunt: hoc, n. peccatū maius eo est peccato qd Auicenā. ipse, n. suis i operibus suo pcessit ordine. scribit, n. talē sibi qlem diximus ellegisse ordinē. si qs. n. iquit hūc uoluerit mutare faciat. nos, n. ut ait nō calūniabimō eū. sed de iis satis. Cæterū ne Auicēnæ rō īperitū īdicet Aristotelem ultra id qd conceperā suis respōdebo rationibus. Non, n. eo qd aliqd est melius id prius pertractari debet. sed quo cognito alterū facilius cognoscit. nō e cōtra. tales sunt corporis ptes respectu aiā. p corpus enim & corporis passiōes ad aiā cognitionē manuducimur. ē. n. aiā entelechia corporis physici organici potentia uitam habētis. nisi, n. corpus ipsum corporisq; ptes q aiā organa a natura deputatæ: sunt cuius corpis talibus organis muniti aiā est entelechia: p cognoscat aiā ipsius sba minie cognosci poterit. ea, n. q corporis sunt ad cognoscendam aiā magis faciūt q e contra. cū sensibilibus sint quēadmodū ē i superioribus de mēte alexandri aphrodisei i suo libro de aiā ostēsūm ē qre nō recte sensit Auicēna i hoc cōtra Aristotilem dicens aiā plus adminiculari eoz q corporis sunt cognitiōi q e cōtra. Neq; recte putauit pp hoc de aiā priusq; de corpore tractari debere. eo q aiā melior esset corpore. nō, n. bonitas ipsa rem facit i doctrina priorē: sed id qd posteriorē exēplar est uel salte id quo cognito accōmodatius alterū adiscit. Ad illud aut quo dicit aiā esse cōe principiū oīum aiatorū & ideo pp hoc debere pcedere: i capite nuperime ptractato ad plenum responsum fuit sed de iis hactenus. nūc ad priora reuertens de eo i quē plurimi cecidere errore cōi disputabo. declarādo uidelicet q opatiōes uitæ attinentes eos seq non debeant libros qui sunt de operationibus aiāli propinquis.

Disputatio contra errorem quo dicūt q libri de longitudine uitæ & de uitæ cognatis mox sequant librum de somno & de ambiguitate inuenta in libris eorum.

Caput. X.

I recte ea q i superioribus disputata sunt de operationibus itellexeris cognouisti aiāliū opationes quasdam esse aiāli ppinquiores soli aiāli attinentes. q sunt sensus & memoria & somnus cū uigilia. q aiālia sequuntur uti sensitiua sunt. & motus. q ē licet a ui motiua fiat & tamē nō sine apetu & sensatiōe fit in aiāli imo ad motū sensu fit cōcurrente. quasdam ēt a b aiāli remotiores. quoniā nō solū aiālibus sed oībus ēt uiuentibus cōueniūt. sicut uita & mors siue lōga siue breuis. iuuentus & senectus. lāgor & sanitas. īspiratio ēt & expiratio. q ēt remotæ sunt. nō qa aliis ab aiāli sed qa paucis conueniūt aiālibus. illæ opatiōes cū sint aiāli ppinquæ ac fere essentielles mox post aiālis essetiā docendæ sunt. Ceteræ q uitæ ac mortis cognatæ sunt suo loco. s. post generatiōem ponendæ sunt. Hoc ē igit id i quo plurimi defecerunt & de quo ad p̄sens disputandū est. Reperit. n. uti in superioribus diximus tale ab Aristotile i libro de cā longitudinis ac breuitatis uitæ scriptū. (De somno qdem igit & uigilia dictum ē prius de uita at & morte dicendū posteriori similiter aut & de langore & sanitate quantum adiacet naturali phiā. nūc at de cā eius qd est hęc qdem ē lōga uita hęc at breuis uita sicut dictū ē prius cōsiderandū.) propter hęc. n. potissime uerba plurimi credidere librum de lōgitudine ac breuitate uitæ cum sibi cognatis mox seq ad eū q de somno & uigilia. q aut de cā decepti sint: & quare de somno & uigilia memoriam hic fecerit: i superioribus demonstratū ē. Non, n. ut librum hūc illi libro coniungeret: sed qa somnus & uigilia una erat de quatuor cōiugationibus uti superius diffuse satis declaratū ē. Nūc at qbus absurdis ac rationibus opinio hęc fallā appareat hoc ultio i loco docendū ē. Hoc tamē te p̄scire opere p̄ciū ē q hui tales i suis scriptis de ordine hoc ualde pplexi cognoscunt. legentes. n. hūc sermonē: mox librum illū qui de cā lōgitudinis ac breuitatis uitæ dī ei q de somno copulat sed sic faciendo ubi librum q de motu i cōi dī ordie disponat: cū suus hoc mō surripiat locus minie inueniūt. Cū igit interim cōsiderat librum q de motu agit rōnabiliter sequi debere ad ea q de sensibus de memoria & somno: statim libros qui de uita uitaq; cognatis post eum qui de motu apponunt. torquentur tamen ex hoc q se uident sermoni p̄dicto in fine de causā longitudinis & breuitatis uitæ non satis fecisse. Quare apud eos plurimam īscriptis suis uidemus ambiguitatem. ita quidem ut aliquādo eos uideas de ordine unum dixisse. cum uero post hoc ad alia loca suis dictis ac opinionibus non consentientia deuenierint: sub silentio absq; ueritatis discussione pertranseunt. In hunc eundem errorem pachymeris græcus sumans librorū Aristotiles describens incaute prolapsus est. quis enim eum librum qui est de anima post librum qui de progressu animalium siue de partibus ad motum animalibus utilibus quem ei qui de partibus mox comitem fecit suo loco & recto ordine deposuerit: post quem librum de anima eum qui de memoria ad quem eum qui de somno & uigilia: dehinc illum qui de motu in communi ordine dispensauerit: in hoc tamen reliquis ab eo bene dispositis a uero ordine deuiat. quoniā post eum qui de motu eum posuit qui de causā longitudinis ac breuitatis uitæ dicitur cum cognatis iis. Refellitur autem hęc opinio primo quidem ex eo q in fine libri de causā longitudinis uitæ scribitur (Nunc autem de aliis animalibus dicta est causā de magnitudine quoq; uitæ & de uitæ breuitate Reliquum autem nobis considerare de iuuentute & senectute & uita & morte. iis. enim determinatis finem utiq; habebit quæ de aiālibus methodus) per q uerba capei possumus q liber de morte & uita ultrius sit eoz librorū q sub negocio de aiālibus de rebus aiāli atinentibus a natura sola pendentibus: agunt. hoc dixi pp eum qui de lāgore ē & sanitate q nō a natura sola sed ab arte quoq; depēdent. si igit liber de uita & morte mō dicto ultimū tenet locū i tota de aiālibus methodo: & cū ante ipsum mox antecedat tres illi supius ordiati libri scilicet. de īspiratione liber ante quem de iuuentute & senectute: ante quem liber de cā longitudinis ac breuitatis uitæ: omnes ergo i quinque p̄dicto modo ordinati: uitam & mortem iisq; cognata p̄scrutantes. ultimi erūt ultimaque pars totius de animalibus negocii. quare istos quatuor libros cum anexo iis in ultimis posito eo. s. qui de langore est & sanitate: sequi necesse est ad illos qui de historiis de partibus & de generatiōe aiāliū dicūt. quos isti licet non recto de animalibus librum nomine nuncuparunt. itaq; tandem concludere cogimur hos libros qui sunt de uita & morte & iis cognatis: non debere statim post librum de anima & libros de operatiōe

LIBER SECVNDVS

nibus aiali propi quis collocari. uti si dixere uiri pter hac si de hoc uera diceret: periret ois hox librox q sunt de uita ac uitae cognatis ad ea q i historiis de iis tractant: conformitas. Non. n. i historiis post operationes ppi quas sensum. s. & somnu: sequitur uita aut mors uel iis cognata. sed generatio ipsa. Na in primo historiaru & secudo & tertio: ac maiori pte quarti expeditis pibus aialiu & operationibz ppingz: paucis de mare & femina no ab re in terpositis: mox i qnto sexto ac septimo de aialiu generatiõe agit. post q de generatione p logu sermonẽ ptracta ta: i octauo plurima ac priori pte de uita & morte & iis cognatis ptractat. cu igit i historiis talis ab Aristotile ob seruatus e ordo: talis et in causarũ scrutinio approbãdus est. talis iquam ut libri q sunt de uita & morte iisq; co gnatis no ad libros de operationibz ppingz aiali: sed post libros de generatiõe mox collocãdi sint. sicut recte i historiis factũ fuit. pterea nobis dicẽtibz hac cogimur Cõcedere Aristotelẽ prius docuisse de re aliq cas & rei alicuius pp qd: q de re ipsa qd esset pcognouisse: qd pfecto i naturalibz ueritati dissonat. Na libri hii de qbus est psens disputatio. s. liber de uita & morte & de iis cognatis eoz inqunt cas & pp qd: q in octauo de historiis solũ qd sunt tradita sunt. Quod. n. aialia qdã in aqua qdã i terris qdã utrobiz: respirãdo qdam: nonnulla p aquã refrigerãdo: q et alicubi cõseruent alicubi uero moriant: q aliq breui aliq longiori uita: nũc iuuenescẽtia: nũc se niora et aliq reiuuenescãt q et nonnulla lãgueãt aliquãdo & nonũq sana sint i octauo de historiis traditum est. quoz oim uidelicet logã ac breuis uite iuuentutis & senectutis respiratiõis uitae ac mortis. lãgoris & sanita tis cause: i his libris de qbus est psens sermo scrutatus e si igit libri isti eos. q de historiis ut isti referũt indebi te pcesserint: necessariũ erit nos uti diximus cõcedere: causarũ speculationẽ i naturalibz ante eã q solũ qa res sic est i ordine doctrinã Aristotilẽ pdocuisse. qd in naturalibus absurdũ reputãt uti superius p plura Aristo. di uersis i locis scripta mõstratũ e. Quare no recte sensere dicentes libros de uita & morte & de iis cognatis mox seq ad eos q sunt de operationibz aiali ppingz. s. de sensu memoria somno & motu pcedente libro de aia. sed ueritas est ut isti libri post illos sequant: interpositis iis qnq; q de aialiu generatiõe dicunt. Hic at ordo ab effe ctu rerũ rõnabiliter quoq; trahit. Na generãt aial primo. deinde uiuit diuerso uitae genere. ac ultimo moritur. hac. n. i natura sub uirtute uegeratiua: tali succedũt ordie. s. generatio uita. & mors. na supposita rerũ essentia q i oibus natura pcedit: i calido naturali aia prio participãt nutritiua. q sit generatio. dehinc natura nunc iuuenis nũc senex sub eo manens calido adminiculis qbusdã suffragata. s. ispiratiõe uel alio refrigerio: diuersos discutit status. tãdẽ morit aial. & hac fuit causa uti et superius diximus: cur i ultimo de generatione aialiu. s. i fine quiti libri epilogu non fecit uniuersalẽ. sed picularẽ potius de iis de qbus ultio egerat. s. d dentibz. & de passionibus a sola aialium materia pcedentibz. na licet aialium generationis causas & modos dilucidasset: nũdũ tamẽ gene rationis essentia q i diffinitione cõsistit disposuerat. distulit aut hoc usq; quo tandẽ naturae effectum aialiu tra ctaret. s. ad librũ de uita & morte. Illuc usq; aut inquã generatiõis diffinitionẽ distulit. quoniã generatiõis & ui tae ac mortis diffinitio ab eisdem fiunt naturis. s. a calore naturali & aia nutritiue cõione. Ea igit tãdẽ sic simul diffiniuit dicens. (Generatio qdem igit est prima picipatio i calido nutritiuae aia. Vita at mãlio huius iuuen tus aut e priã refrigeratiuae picularẽ augmẽtatio. Senectus at huius detrimentum ætas florida at hox medium Mors aut & corruptio uiolẽta qdem callidi extinctõ & marcor corrupetur aut utiq; pp ambas has causas &c.) Quibus tãdẽ oibus expeditis. s. causis generatiõis i libro de aialium generatione: causis uitae ac mortis & iis co gnatoz i libris cãteris. s. de longitudie uitae de iuuentute & ispiratiõe: expeditis et illoz oim diffinitionibus i hoc ultimo de naturae aialium effectu. s. generationis uitae & mortis: tandẽ suũ facit generalẽ epilogu dicens. (Quidqde igit e generatio. & uita & mors) hoc traditũ est i hoc ultimo libro) & pp quas cas erunt aialibz dictũ est) causã. s. generatiõis i libro de generatiõe causã uero uite & mortis i hoc ultimo & i libro de cã longitudois ac breuitatis uitae de iuuentute & senectute & ispiratiõe. i oibus. n. iis aliq de cã uitae ac mortis tradita sunt. ex iis igit clare dõstratũ e no recte illos disposuisse libros de uita & morte & iis cognatis: ante historias mox post libros de opationibz aiali ppingz. Colligendo itaq; ea q i hoc secudo docuimus libro generaliter dicius q non recte dixerũt q dixere libros de plantis i ordine doctrinã pcedere debere ad eos q de aialibus. Male et dixerũt dicendo negociũ de aialibus i duas secari ptes. s. i partẽ q e formale principiũ & partẽ q est de materiali princi pio quã uocant corpus: dicentes libros de cã materiali esse tres. s. librũ historiarũ librũ de partibus. & de genera tiõe. & hoc totũ librũ de aialibus nũcupari no recte et sensisse cu dixerint librũ de formali pricipio. s. aia cu su is operationibz pcedete: librũ aut ab eis dictũ de aialibus quẽ dicũt esse. de corpore sensitiuo esse ultimã doctri nã huius prem. deniq; q libri de uita & morte & sibi cognatis mox ad libros de aialium operatiõibz propingz no associent: ut isti asseruerũt: dõstratũ e. Hii igit sunt errores q a uia recta perypateticoz de ordine ptiũ ac libroz doctrinã physica Aristotelis plurimos declinare fecerũt. Hac itaq; de ordine ptiũ ac librorum di ctã Ari. doctrinã satis sint.

Excusatio repetitiõis uel forte nimia plixitatis: aut puitatis ipsius opis: & qbz na liber iste utilis erit. Ca. XI.
 Non est mirandum si in hoc meo libello eadẽ diuersis i locis repetiuerim. neq; n. ab re id factũ esse puta bis. cum enim de re non parua plurimisq; uiris in phia notissimis cõtraria mea eẽt disputatio: me oportuit eadem saepe diuersis i locis eo repetere: ut isuetis auribz auditoroz mea monita clara magis & uerio ra uiderẽt. hoc. n. est hoibus plurimis insertum ut qd consuetum est eis arbitrẽtur uere dici. eo etiam potissime eadem repetita sunt: quoniã hoc nobis i hoc libello fuit istitutum uidelicet ut unum prius altero alterum uero posterius eo: istitueremus. qd absq; non inuiti repetitione minime concessum fuit. qbus eni rationibus partem unam uel librum unũ altera parte uel altero libro priorem pbauero: eisdem ferme (aliis forte adiunctis) alterã partem uel alterũ librũ pfatis posteriore & sequẽtibz priore me pbaturũ esse. oportebit. sic igitur eorũdẽ nasci tur repeticio. sed forte non inutilis. no igit de inutili repetitione me redarguendũ puto. Sunt forte aliq qui me de longitudine nimia aliqui de insufficientia corripere conabuntur. Sed si i considerabunt me primum fuisse

inter Latinos qui ueritatem hanc præter cæteros cæterorūq; sententias si nō ad plenum amplecti libere saltem potuit illi uero si a præcessoribus de hac materia pauca uerba fuisse facta: & auctoritatibus seu epilogis Aristotelicis carentia: imo dictis aristotelis contradicentia scrutabunt: non me præfati uiri de nimia longitudine aut breuitate nimia corripere audebant. Facile. n. est iuentis addere & bene ac plene scripta ab aliis cōpendiosæ colligere non. n. græcos non latinum aliquem non arabū unq; legi auctorem qui talia plene scripserit sed me oportuit plurimis insudare uigiliis ut oīa hæc in unum colligerem potissime cū latinorum sectam in plurimis erratiam emandare coactus fuerim sed quouis mō sit uestrum est omniumq; posterioꝝ officium. de primo iuentis gratias agere. Eia igitur fili mi iohannes aureli uosq; cæteri ad quorum manus hæc mea pauca munera peruenierint: ea præcor illari animo suscipite quo animo paterna munera licet exigua placide suscipi congruum est. Tibi igitur fili mi illisq; solis mea hæc elaborauit: qui liuore omni deposito: omnia Aristotelis scripta curare nuntur. non autem iis qui principiis philosophiæ uix degustatis: ipsius sacre philosophiæ funera facientes extremum dicunt uale u. n. cum physice doctrinæ Aristotelis partes omnes aut libros nunq; uiderint: quisnam eorū sit ordo apprehendere minime ualent. Discite igitur quæso nō sola naturæ principia: ut a multis fieri mos est sed ultra principia ea quoq; discite quæ ex principiis ortum habent uel illa simplicia sint uel mixta. siue inanimata siue animalia siue plantæ. Hæc. n. omnia ac plene discere uobis sit cura post principia enim naturalia cælorum & elementorū naturas & motus inanimatorum etq; diuersas naturas animatoꝝ quoq; essentiā cū operationibus: generationem & uitam cum morte & sibi cognatis erudiri curate: si naturalis philosophiæ terminū ac uerum eius ordinem agnoscere cupitis: Si enim hæc feceritis descriptis in hoc libello uobis indicare concessum erit sin autem mea uobis non liceat corripere monita cum enim totius perfectæ naturalis philosophiæ inquiratur ordo: perfecti physici non autem diminuti iudicium postulat. Vale.

Francisci a caballis de numero & ordine partium
ac librorū physice doctrinæ Aristotelis ad Ioannē
aurelium eius filium Liber finit.

Emendatio impressionis

A i in titulo Linea priā de numero & ordine A ii priā facie linea ix. q̄ plurimos
Linea xxv. in uno quoq; linea xxxvi. temporis linea xliiii. ascribas linea xlix. documenta li-
nea liii. partitione linea liiii. siue corpus Secunda facie Linea .i. materiam linea lvi. sententia
A iii. prima facie linea xxi. elementa recte linea xliii. continentē linea xlviii. ma-
teriali linea lviii. animalia Secunda facie Linea prima manu ducimur linea xix. cum li-
nea xxiii. eas Aristoteles linea xxxi. determinauerimus linea liiii. autem linea lvi. an-
ctendus A iiii. prima facie linea xxviii. in particulari Secunda facie Linea lvi. demonstrā-
dū A v prima facie linea xii. animalia & plante linea xxxvii. rei alicuius linea lvi. tria
natura Secunda facie Linea vii. presciuisse linea viii. solius sed linea xliiii. Aristoteles li-
nea lvi. causa linea lxi. ΔΕΤΩΝ linea lxi. ΤΡΟΣ ΤΗΝ A vi prima facie Linea ii. dispu-
rate linea ix. essētia linea xlii. ΤΩΝ ΖΩΩΝ linea xliii. ΨΥΧΗΣ linea xliii. Η ΚΟΙΝΗΣ li-
nea xliiii. cōi motu linea xlv. dicere linea xlviii. comode Secunda facie Linea iiii. de
utrisq; linea viii. limites egrediēs B i facie prima Linea secūda animalis essētia Secūda
facie Linea xxxv. de sensu & sensibili linea xliiii. propinquus linea i. percipiente B ii.
prima facie Linea xvi. opōnes B iiii. secūda facie Linea xxiiii. prope B v. prima fa-
cie Linea xviii. ut supius linea xli. trium simul Secūda facie Linea xlvi. quāta pars B
vi. secūda facie Linea vi. tractationi linea xxxiiii. nihil fit linea lvi. duplici C i.
priā facie Linea xxxviii. aptius linea li. uenæ autē Secunda facie Linea x. Aristotelis Li-
nea xxxiiii. traditi linea xli. nostrū linea xlix. nostro linea lii. noster C ii. secū-
da facie Linea vi. Auicēna linea xxiiii. cæteris linea xxxiiii. cognitōis C iii. secūda
facie Linea xxx. modum C. iiii. prima facie Linea viii. imitantes linea x. Romani
linea xv. imutata Secūda facie Linea xxxiiii. absōnum liquido D ii. Secunda facie Linea
xii. propter quid causas inquirendo linea xx. de opationibus. 10.

Faint, illegible text at the top of the page, possibly bleed-through from the reverse side.

Handwritten text in the middle of the page, appearing to be a title or a specific section header.

Handwritten section header or title.

Main body of faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

Red stamp or mark at the bottom of the page, containing illegible text.

